

NASTAVNA JEDINICA 2

RAZLIČITOST I PLURALIZAM

Osnovni nivo

Kod kuće u Evropi

2.1 Šta je Evropa? Šta znam o Evropi i gdje živim.

2.2 Kod kuće sam u Evropi (izrada fizičke karte I)
Zemlje Evrope.

2.3 Kod kuće sam u Evropi (izrada fizičke karte II)
Rijeke, planine i reljefi u Evropi.

2.4 Evropljani su raznoliki i ravnopravni
Šta imamo zajedničko, a šta ne?

Nastavna jedinica 2: Ključni koncept– „Različitost i pluralizam” (za osnovni nivo)

Osnovne informacije za nastavnike: koji su tragovi Evrope prisutni u svakodnevnom životu učenika?

Učenici na nivou osnovne škole imaju različitu percepciju vremena i prostornih odnosa nego odrasli. Stoga, kada se razgovara o Evropi kao temi u osnovnoj školi, nužno je pronaći za to doba adekvatne dodirne tačke gdje didaktički koncept evropskog učenja može da se razvije. Koncepti prostora i odnosa drugačiji su od onih za učenike na nivou srednje škole, prethodno znanje učenika, njihovi trenutni stavovi prema Evropi i njenim interesima, kao i drugačiji načini na koje sakupljaju informacije – sve je to nešto što bi nastavnik trebao prethodno da razmotri. Na koji način učenici u osnovnoj školi uče o Evropi? Pritom ne smijemo smetnuti s uma da je jedno od ključnih pitanja obrazovanja za demokratiju i ljudska prava prema Evropi pitanje: Šta je to evropski identitet? Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava nije nacionalni koncept. To je koncept koji se bavi pitanjem kako ljudi žive u različitim kontekstima: u kontekstu porodice, susjedstva, razreda, škole, regije, zemlje, i u kontekstu Evrope.

Kada razmatramo stvarnost života učenika, postaje jasno da današnji osnovnoškolci odrastaju s međunarodnom i stoga evropskom dimenzijom u njihovom svakodnevnom životu. Što imaju priliku da doživljavaju u kontekstu internacionalnosti, multikulturalizma i višejezičnosti u raznim kontekstima:

- kroz zajednički život sa djecom iz različitih naroda i kultura (u vrtiću, školi, mjestu u kojem žive);
- kroz međunarodne proizvode;
- kroz evropske i međunarodne reference u medijima koje učenici koriste (knjige, časopisi, televizija, CD-i, internet, itd);
- kroz putovanje.

Većinu tih konteksta učenici od malena uzimaju zdravo za gotovo i usvajaju ih nesvjesno. Na primjer, učenici nijesu svjesni porijekla jela kao što su *spaghetti*, *pizza* i *croissant*, jer još nijesu aktivno iskusili spori postupak integracije prava potrošača unutar Evrope. U isto vrijeme, stereotipi i pojednostavljeni stavovi raznih dijelova našeg kontinenta konstantno se pojavljuju u medijima. Za učenike, ti stereotipi mogu da postanu prvo „saznanje“ o Evropi koje je na neki način postalo „prihvaćeno“. U stvarnosti, to su stavovi ili subjektivna uvjerenja prije nego stvarno znanje.

Stoga se osnovnoškolci ne mogu posmatrati kao *tabula rasa* kada se govori o Evropi. Ono što podučavanje o Evropi može dodati jeste dimenzija sortiranja, sistematizovanja, proširivanja i objektivizovanja bilo kojeg prethodnog znanja. Nastavni proces stoga treba da bude usmjeren na razmišljanje o trenutnim stereotipima, predrasudama i mišljenjima, kao i fokusiranje na podizanje svijesti o multikulturalnom, višejezičkom i, samog po sebi, raznolikom ali ravnopravnom evropskom društvu.

U poređenju sa srednjoškolskim nivoom, podučavanje i učenje o Evropi u osnovnoj školi mora se aktivno iskusiti i živjeti. Podučavanje treba da obuhvati vrlo otvoren pristup koji naginje prema dvije disciplinarnе dimenzije - ciljno neutralno i idealno - i koje koristi vrlo konkretne primjere iz svakodnevnog života učenika. Za ovo starosno doba, stvarna komunikacija i prijateljstvo jesu centralne didaktičke dimenzije za učenje i podučavanje. Tamo gdje grupa uključuje učenike sa migracijskom komponentom, to se može iskoristiti kao polazište za podučavanje i učenje o Evropi i njenim stanovnicima.

Cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava jeste razvoj kompetencija u tri oblasti. Ova nastavna jedinica ima sljedeći profil kompetencije:

Kompetencije u		
... političkoj analizi i procjeni	... korišćenju metoda	... donošenju političkih odluka i djelovanju
**	**	***

Nastavna sredstva

U ovoj jedinici koristiće se sljedeća nastavna sredstva iz nastavnog kompleta za učenike. Nastavnik mora da odluči hoće li nekim ili svim učenicima trebati dodatna priprema za rad sa ovim sredstvima.

- Istraživanje u biblioteci
- Istraživanje pomoću interneta
- Provođenje intervjua i anketa
- Tumačenje slika
- Mentalne mape
- Izrada postera
- Održavanje izložbi
- Planiranje i održavanje prezentacija
- Pripremanje slajdova ili *powerpoint* prezentacije
- Pisanje novinskih članaka
- Izvođenje predstava
- Održavanje debata

Nastavna jedinica 2: Različitost i pluralizam

Kod kuće u Evropi

Koji su tragovi Evrope prisutni u svakodnevnom životu učenika?

Lekcija	Vaspitno-obrazovni ciljevi	Nastavni zadaci	Nastavni materijali	Metodi
Lekcija 1: Šta je Evropa?	Učenici reaktiviraju svoje znanje o Evropi i ponovno otkrivaju svoj pogled na kontinent.	Učenici rade s kartom Evrope. Pokazuju iz koje zemlje dolaze, zapisuju koje sve gradove poznaju, koje su im zemlje poznate, i koje važne činjenice već znaju.	Kopije karte Evrope, portreti zemalja, olovke, ljepljivo, makaze, atlas, knjige, internet (ako je moguće).	Individualni i grupni rad, plenarna rasprava.
Lekcija 2: Ja sam kod kuće u Evropi (izrada fizičke karte Evrope I)	Učenici izvide kartu Evrope na igralištu svoje škole. Razvijaju osjećaj za udaljenost i bliskost.	Učenici izrađuju kartu Evrope u igralištu svoje škole. Započinju tako što iscrtavaju zemlje i granice. Pokazuju odakle dolaze.	Kopije karte Evrope kao uzorci, portreti zemalja, papiri u boji, atlas.	Rad u parovima i grupni rad.
Lekcija 3: Ja sam kod kuće u Evropi (izrada fizičke karte Evrope II)	Učenici postaju svjesni različitih karakteristika Evrope kao kontinenta. Počinju shvatati koncept prostornih odnosa tako što vide odakle oni proizlaze.	Pošto su iscrtali zemlje i granice, učenici nastavljaju s karakteristikama reljefa. Iscrtavaju rijeke, planine i druge važne stvari na fizičkoj karti. Na kraju fizička karta se fotografiše.	Kopije karte Evrope kao uzorci, plavi materijali za iscrtavanje rijeka (papir, tekstil itd.), boje prikladne za iscrtavanje planina i ostalog reljefa, (papir, tekstil, itd.), atlas, kamera.	Rad u parovima i grupni rad.
Lekcija 4: Evropljani različiti i ravnopravni	U plenarnoj raspravi, učenici shvataju da Evropa ima raznolike karakteristike. Razmišljaju o tome da evropljani imaju mnogo toga zajedničkog, ali su drugačiji jedni od drugih.	Učenici gledaju sliku fizičke karte. Nastavnik ih podstiče na raspravu oko sličnosti i različitosti u a) geografskom, b) društvenom kontekstu. Učenici raspravljaju društvene razlike u Evropi i pokušavaju naći rješenja za dijalog i uzajamno razumijevanje.	Slika fizičke karte, portreti zemalja, tabla ili <i>flip chart</i> , komadići papira.	Plenarna rasprava, grupni rad.

Lekcija 1

Šta je Evropa?

Šta znam o Evropi?

Vaspitno-obrazovni ciljevi	Učenici reaktiviraju svoje znanje o Evropi i ponovno otkrivaju svoj pogled na kontinent.
Nastavni zadaci	Učenici rade s kartom Evrope. Pokazuju iz koje zemlje dolaze, zapisuju koje sve gradove poznaju, koje su im zemlje poznate, i koje važne činjenice već znaju.
Nastavni materijali	Kopije karte Evrope, portreti zemalja, olovke, ljepilo, makaze, atlas, knjige, internet (ako je moguće).
Metodi	Individualni rad, plenarna rasprava.

Opis lekcije

Učenicima je data kopija prazne karte Evrope (idealno bi bilo da je uvećana do A3 formata). Njihov zadatak jeste da ponovno reaktiviraju ono što znaju o Evropi. Počinju da rade na različitim pitanjima sa liste koja se nalazi ispod karte.

Nastavnik nakon toga predstavlja paket informacija koji se nalazi u dijelu sa radnim listom za učenike (zemlje i glavni gradovi, zastave, rijeke, planine i reljef). Učenici će raditi sa tim materijalima ali isto tako mogu prikupiti informacije koristeći druge nastavne materijale, ukoliko su to materijali dostupni u učionici (internet, atlas, knjige, itd.).

Gotove karte Evrope stavljaju se na zid.

Kao domaći zadatak učenici biraju jednu evropsku zemlju koju će dodatno istražiti kod kuće. To je dio „Portreta zemlje“ u drugoj lekciji. Moraju pronaći partnera s kojim će moći da rade u sljedećoj lekciji i koji bi trebao da izabere zemlju susjednu njihovoj.

Lekcija 2

Ja sam kod kuće u Evropi (izrada fizičke karte I)

Šta znam o Evropi

Vaspitno-obrazovni ciljevi	Učenici izvode kartu Evrope na igralištu svoje škole. Razvijaju osjećaj za udaljenost i bliskost.
Nastavni zadaci	Učenici iscrtavaju karte Evrope na igralištu svoje škole. Rade u parovima na dvije zemlje koje su istraživali. Započinju iscrtavajući zemlje i granice. Pokazuju odakle dolaze.
Nastavni materijali	Kopije karte Evrope kao uzorci, portreti zemalja, papiri u boji, atlas.
Metodi	Grupni rad i rad u parovima.

Popratne informacije

Pojam „fizička karta” ima dva različita smisla. Prvenstveno, fizička karta u kartografskoj kontekstu opisuje kartu koja pokazuje prepoznatljive oznake reljefa poput planina, rijeka, jezera okeana i drugih trajnih geografskih obilježja. Kao drugo, pojam fizička karta također se koristi u kontekstu genetike, gdje opisuje na koji način DNA razdvaja dva gena te se mjeri u osnovnim parovima, što je suprotno od genske karte.

U kontekstu ovog niza lekcija o Evropi koristi se pojam „fizička karta“ u kartografskom smislu ali u jednom vrlo aktivnom značenju – gdje sami učenici izvode kartu. Jedino se na taj način može shvatiti koncept prostornih odnosa, granica, dužine rijeka i visine planina na nivou osnovne škole. Ovo također pomaže učenicima da razumiju socijalne aspekte zajedničkog života na evropskom kontinentu. Tako što doslovce kartu iscrtavaju a potom „stoje“ u zemljama učenici su sposobni da lakše percipiraju svoje susjede i mogu razumjeti granice poput stranih jezika, kultura i drugih granica povezanih s državom. Koncept izgradnje fizičke karte povezuje sve aspekte aktivnog učenja i konkretnih iskustava.

Opis lekcije

Učenici rade u parovima na dvije zemlje nad kojima su sproveli jedno kratko istraživanje kod kuće (zadatak koji su dobili na kraju prve lekcije). Donose na nastavni čas i sve informacije koje su prikupili o zemljama. Također donose svoje karte Evrope.

Cijeli razred okuplja se na školskom igralištu. Nastavnik daje uputstvo učenicima da naprave fizičku kartu Evrope koristeći razni materijal koji im je dostupan. Dva učenika rade na svakoj zemlji. Nastavnik zadaje okvir karte tako što definiše područje gdje učenici mogu raditi.

Potom, učenici postavljaju granice država. Neophodno je da provjere da su zemlje ispravno postavljene jedna do druge. Nakon toga mogu označiti glavne gradove i zastave.

Nakon što su to sve učinili, svaki učenik bi trebalo da stane u svoju zemlju i započne razgovor sa susjednom zemljom. Trebalo bi da razmijene informacije o svojim državama. Nevidljive granice mogu da se pojave, poput potrebe da se govori strani jezik. Rezultat portreta zemalja, kojeg je svaki učenik napravio, jeste taj da učenici treba da razmijene nekoliko riječi jedni s drugima na „njihovom“ državnom jeziku. Ostatak dijaloga može se održati na njihovom materinjem jeziku. Učenici bi trebalo da imaju što je moguće više dijaloga sa svojim kolegama u susjednim zemljama.

Lekcija 3

Ja sam kod kuće u Evropi (izrada fizičke karte II)

Rijeke, planine i reljefne oznake u Evropi

Vaspitno-obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni različitih karakteristika Evrope kao kontinenta. Počinju shvaćati koncept prostornih odnosa tako što vide odakle one proizilaze.
Nastavni zadaci	Pošto što su iscrtali zemlje i granice, učenici nastavljaju s karakteristikama reljefa. Iscrtavaju rijeke, planine i druge važne stvari na fizičkoj karti. Na kraju fizička karte se fotografiše.
Nastavni materijali	Kopije karte Evrope kao uzorci, plavi materijali za iscrtavanje rijeka (papir, tekstil itd.), boje prikladne za iscrtavanje planina i ostalog reljefa (papir, tekstil, itd.), atlas, kamera.
Metodi	Rad u parovima grupni rad.

Opis Lekcije

Pošto što su iscrtali granice zemalja i označili glavne gradove i zastave, učenici nastavljaju s radom na rijekama i ostalom reljefu. Neće svi učenici biti jednako zaposleni jer nemaju sve zemlje velike rijeke i opsežan reljef, nastavnici će možda htjeti da te učenike pošalju u druge grupe koje nijesu završile sa svojim zadatkom.

Učenici treba da koriste različite materijale, kao što su razni tekstili, papir, itd. kako bi napravili rijeke i druge reljefe.

Učenici mogu dodati druge stvari na fizičku kartu, ali to treba da bude dobrovoljno. Učenici bi trebalo sami da odluče hoće li ili ne to da urade; doduše to uveliko zavisi od informacija koje su prikupili istražujući zemlje (prehrana, poznate osobe i slično).

Kad je završena fizička karta, prave se fotografije. Idealno bi bilo da se karta fotografiše dvaput – jedna fotografija sa učenicima koji stoje u „svojim“ zemljama i jedna bez učenika, tako da se sav reljef, rijeke i sl. mogu jasno vidjeti.

Lekcija 4

Evropljani su različiti i ravnopravni

Stvari koje su nam zajedničke i koje nijesu

Vaspitno-obrazovni ciljevi	U plenarnoj raspravi, učenici shvataju da Evropa ima raznolike karakteristike. Razmišljaju o tome kako evropljani imaju mnogo toga zajedničkog, ali su takođe i veoma različiti jedni od drugih.
Nastavni zadaci	Učenici gledaju sliku fizičke karte. Nastavnik ih podstiče na raspravu oko sličnosti i razlike u a) geografskom i b) društvenom kontekstu. Učenici raspravljaju o društvenim razlikama u Evropi i pokušavaju da nađu rješenja za dijalog i uzajamno razumijevanje.
Nastavni materijali	Slika fizičke karte, portreti zemalja, tabla ili <i>flip chart</i> , komadići papira.
Metodi	Plenarna rasprava, grupni rad.

Opis lekcije

Učenici sjedaju u krug. Učenici prikazuju fotografije svojih fizičkih karata. Zadatak učenika jeste da gledaju te slike i razmišljaju o sličnostima i razlikama na karti. Trebali bi da odgovore na pitanja kao što su:

- Koji dijelovi Evrope imaju visoke planine?
- Koje su najduže rijeke?
- Koje zemlje imaju sličan reljef?
- U kojim zemljama ljudi govore sličnim jezikom?
- Koje se zemlje graniče na moru?

Učenici koriste portrete svojih zemalja kako bi prikupili informacije. Predstavljaju svoju zemlju u obliku prezentacije ili u obliku igrokaza.

Kao drugi korak, nastavnici uvode novi niz pitanja kako bi započeli novu diskusiju. Osim prirodnih i geografskih sličnosti i razlika, postoje druge razlike u Evropi, kao što su društvene razlike ili fenomeni kao što su predrasude. Nastavnik motiviše učenike da izražavaju svoje misli o društvenim razlikama postavljajući pitanja poput:

- Postoje li siromašne i bogate zemlje u Evropi? Koje su bogate? Koje su siromašne?
- Je li je život teži u nekim zemljama nego u drugima? Zašto?
- Zašto mnogi ljudi napuštaju svoje zemlje kako bi živjeli negdje drugo? Koji su za to razlozi?

Pošto što su sakupljena razmišljanja učenika o razlikama i sličnostima koje nijesu geografske, učenici sjedaju u grupe od četvoro kako bi došli do novih ideja kako da se dođe do razumijevanja tih društvenih različitosti u Evropi bez poricanja nacionalnih identiteta, a čime bi se osnažio interkulturalni dijalog. Zapisuju svoje ideje na listiće papira i prezentiraju ih pred razredom. Nakon toga lijepe te papiriće pored fotografija na fizičkoj karti (ovo pomaže vizualizaciji).